fragment of the foundation of a lightweight structure dating to the 17th–18th centuries; P3 – a masonry structure dating to the 16th–17th centuries; G1 – lime floor fragments of the E casemate dating from the mid-15th to 16th centuries; M1 – a timber structure related to the construction of the castle's defensive wall from the 14th to early 15th centuries (Figs. 2–4). In total, the investigation yielded 1,612 finds from the 15th–20th centuries, namely wheel-made household pottery, structural ceramics (Gothic-style bricks with paw and finger imprints, panel and pot-shaped stove tiles), coins dating from the 15th to the mid-20th centuries, and some special finds, such as a crossbow arrowhead, a banded ring made of a copper alloy, and a tanged point (Figs. 5–7).

Vytautas Juškaitis

Panemunės pilis

Archeologiniai tyrimai Panemunės pilyje (Jurbarko r., Skirsnemunės sen., Pilies I kaimas) vykdomi nuo XX a. vidurio. 1956 m. Panemunės pilies R bokštą ir korpusą tyrinėjo K. Mekas. Rasta koklių, plytų, indų šukių (Žalnierius A. Panemunės dvaro rūmų archeologiniai tyrinėjimai, *Lietuvos archeologija.* Vilnius, 2005, t. 27, p. 137). 1959–1960 m. V, Š ir R korpusų aplinką tyrinėjo E. Milčiūtė. Tyrinėjimų metu aptikta XVI a. puodyninių ir plokštinių koklių fragmentų, XV–XVI a. buitinės keramikos šukių (Žalnierius A. Panemunės dvaro rūmų archeologiniai tyrinėjimai, *Lietuvos archeologija*. 2005, t. 27, p. 138). 1994, 1995 ir 2002 m. V, Š ir R korpusų aplinkoje tyrinėjo A. Žalnierius (*ATL 1994 ir 1995 metais*, 1996, p. 180–185; *ATL 2002 metais*, 2005, p. 153–156), 2010 m. – N. Vailionytė (*ATL 2010 metais*, 2011, p. 195–198), 2011 m. – A. Malonaitis (*ATL 2011 metais*, 2012, p. 186–199), 2015, 2019 ir 2020 m. – V. Juškaitis (*ATL 2015 metais*, 2016, p. 197–201; *ATL 2019 metais*, 2020, p. 523; *ATL 2020 metais*, 2021, p. 249–253), 2018 m. U. Budvydas (*ATL 2018 metais*, 2019, p. 645).

Panemunės pilies P korpuse Vilniaus dailės akademija atlieka rekonstrukcijos ir pritaikymo ekspozicijai darbus, kurių metu suplanuota įrengti evakuacinį išėjimą. Dėl šios priežasties būsimos laiptinės vietoje reikėjo atlikti archeologinius tyrimus. Šioje vietoje suplanuota vykdyti archeologinius tyrimus apie 5x3 m dydžio plote. Iš pradžių tyrimai pradėti rūsyje šalia išmūrytos arkos, kurią planuojama panaudoti kaip įėjimą į būsimą laiptinę. Darbai pradėti 3x1,1 m dydžio **plote** (3,3 m^2) pastato rūsyje. Žemės paviršius tyrimų vietoje lygus. Nuo perkasos viršaus prasidėjo viršutinė kultūrinio sluoksnio dalis, kuri yra rusvas ir pilkas priemolis, priesmėlis ir smėlis (1 pav.). Šis

1 pav. Perkasos 1 Š sienelė. V. Juškaičio nuotr.
Fig. 1. N section of trench 1.

sluoksnis 30–45 cm storio. Jame aptikta žiestų buitinės keramikos šukių, plokštinių koklių fragmentų, plokštinės čerpės kraštas, geležinė statybinė detalė, stiklinių butelių šukių. Taip pat šiame sluoksnyje aptikta XX a. datuojamų radinių: aliumininės vielos, stiklinių butelių šukių.

Šis sluoksnis susiformavo XIX a. II pusėje–XX a., kai pilis buvo apleista. Šio sluoksnio apačioje aptikta sutrūnijusi medinė sija. Ji orientuota Š–P kryptimi. Ant šios sijos greičiausia buvo medinių lentų grindys. XIX a. grindys sunyko, liko tik sija. Sprendžiant iš sijos padėties, grindų lygis buvo ties H_{abs} 34,50 m. Iš sluoksnio struktūros matyti, kad XIX–XX a. rūsys buvo apleistas, jame kartais laikydavosi vanduo.

Po viršutine kultūrinio sluoksnio dalimi, perkasos 1 Š dalyje, 30 cm gylyje (ties H_{abs} 34,30 m), aptiktas smulkaus gelsvo smėlio sluoksnelis, kurio storis 2–20 cm. Jis plonėja iš Š į P. Gelsvo smėlio sluoksnyje jokių radinių neaptikta. Giliau, po viršutine kultūrinio sluoksnio dalimi ir gelsvu smėliu, ties H_{abs} 34,15–34,35 m, aptiktas griuvenų sluoksnis. Jis 15–60 cm storio. Sluoksnis storesnis P ir centrinėje perkasos 1 dalyse, o plonesnis Š dalyje. Ant šio sluoksnio paviršiaus buvo padėta minėta medinė sija. Griuvenų sluoksnyje aptikta žiestų buitinės keramikos šukių be glazūros ir su žalsva glazūra, plokštinių koklių, dengtų žalsva glazūra (2 pav.) ir be glazūros (3 pav.), plokštinių ir olandiškų čerpių fragmentų, stiklinių indų ir butelių šukių, geležinių strypelių, molinė plyta su braukomis. Sluoksnyje aptikti radiniai datuojami XVII–XVIII a.

Šis sluoksnis priglunda prie pilies sienų, jis nėra perkastas. Po griuvenų sluoksniu, 70 cm gylyje, aptiktas 3–20 cm storio pilko smėlio sluoksnis. Šiame sluoksnyje aptikta žiestų glazūruotų ir neglazūruotų buitinės keramikos šukių, lovinės čerpės kraštas. Sluoksnis prigludęs prie pilies sienų. Jis datuojamas XVII a. Po pilko smėlio sluoksniu, 75–80 cm gylyje, aptiktas įžemis – pilkas žvyras, tik palei pat sienas aptiktas pamato perkasimas. Palei P sieną pamato perkasimas 45–55 cm pločio. Jis tęsiasi 2,2 m į gylį nuo dabartinio žemės paviršiaus iki H_{abs} 32,45 m. Tokiame gylyje pasiekta Panemunės pilies P sienos apačia. Pamato perkasime jokių archeologinių radinių neaptikta. Aptinkama tik smulkių plytų duženų. Pamato perkasimas palei R sieną 10–20 cm pločio. Jis užpildytas pilku žvyru su smulkiomis griuvenomis ir tęsiasi iki 1,25 m į gylį nuo dabartinio žemės paviršiaus perkasos Š dalyje ir iki 2,1 m į gylį perkasos P dalyje. Tokiame pačiame gylyje aptikta ir sienos pamato apačia. Perkasime jokių radinių neaptikta.

Toliau tyrimai pratęsti Panemunės pilies R korpuse. Archeologiniai tyrimai atlikti būsimų vandentiekio, kanalizacijos ir šildymo trasų vietose, taip pat lifto šachtos ir laiptų pamato vietoje. Iš viso R korpuse ištirtos 4 per-

2 pav. Griuvenų sluoksnyje aptikto koklio fragmentas. V. Juškaičio nuotr.

Fig. 2. A fragment of a stove tile recovered from the rubble deposit.

3 pav. Griuvenų sluoksnyje aptikto koklio fragmentas. V. Juškaičio nuotr.

Fig. 3. A fragment of a stove tile recovered from the rubble deposit.

kasos, kurių bendras plotas 17,9 m^2, taip pat žvalgyti 2 plotai, kurių bendras plotas 1,7 m^2. **Perkasa 5** atmatuota būsimos apšildymo trasos vietoje. Ji 5,4x1 m dydžio (5,4 m^2). Perkasa orientuota ilgosiomis sienelėmis Š–P kryptimi. Ji kasta iki projektinio gylio 10–20 cm gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus. Nuo perkasos viršaus prasidėjo smulkaus šviesiai pilko smėlio su griuvenomis sluoksnis, kurio storis 5–15 cm. Šiame sluoksnyje aptikta tik XX a. pabaiga–XXI a. pradžia datuojamų radinių. Po šiuo sluoksniu, perkasos P dalyje, palei jos R sienelę, aptiktas 1–2 cm storio smulkaus rusvo smėlio sluoksnis be radinių. Perkasos Š dalyje, 5–15 cm gylyje, aptiktas molio sluoksnis su griuvenomis ir akmenimis. Virš šio sluoksnio palei perkasos V sienelę išliko plonas 1–2 cm storio kalkių sluoksnelis (4 pav.). Ant šio kalkių sluoksnelio greičiausia buvo paklotos grindų plytelės, tačiau jokių plytelių įspaudų kalkių sluoksnyje nematyti. Kadangi vykdant statybas reikėjo įsigilinti tik 10–20 cm į gylį nuo esamo paviršiaus, todėl kalkių sluoksnelis nebuvo ardomas, o molio sluoksnis nukastas per 5–7 cm. Molio sluoksnyje jokių archeologinių radinių neaptikta. P perkasos dalyje po viršutine kultūrinio sluoksnio dalimi ir smėlio sluoksneliu aptiktas pilko smėlio ir žvyro sluoksnis su griuvenomis ir kalkių skiediniu. Jokių archeologinių radinių sluoksnyje neaptikta. Perkasa kasta iki projektinio gylio, įžemis nepasiektas. Perkasose 2–4 ir žvalgytuose plotuose 1 ir 2 po 10–80 cm storio viršutine kultūrinio sluoksnio dalimi, datuojama XX a. pabaiga–XXI a. pradžia, aptikti supiltiniai žvyro sluoksniai su griuvenomis be archeologinių radinių.

Panemunė Castle

In 2023, an excavation was carried out in the S wing of the Panemunė Castle (Jurbarkas district, W Lithuania). The trench measured

4 pav. Perkasos 5 Š dalyje aptikto skiedinio sluoksnelis. V. Juškaičio nuotr.

Fig. 4. A thin layer of mortar found in the N part of trench 5.

3.3 m^2 and revealed a rubble deposit, 20–55 cm thick, containing finds from the 17th–18th centuries (Figs. 2–3) at a depth of 30–40 cm (Fig. 1). Finds included sherds of wheel-thrown household pottery (non-glazed and with greenish glaze), fragments of flat stove tiles (non-glazed and with greenish glaze), fragments of flat and roof tiles, and shards of glass jars and bottles. A rotten timber beam was found at the top of the rubble layer. The layer beneath, 3–20 cm thick, was composed of grey sand and contained some 17th-century finds. In the E wing of the castle, 4 trenches (17.9 m^2 in total) were excavated and 2 areas were surveyed (2.7 m^2 in total). A layer of lime mortar (Fig. 4) which provided a base for floor tiles that did not survive was found in the N part of trench 5, beneath the upper part of the cultural layer. Other trenches and areas revealed a late 20th- and early 21st-century cultural layer, 10–80 cm thick, and a rubbly gravel fill below that yielded no finds.